

Agnieszka Metelska

Przegląd czasopism prawniczych

Palestra 48/9-10(549-550), 240-245

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Państwo i Prawo, nr 7, 2003 r.

Wprowadzony 13 lat temu do Konstytucji zapis „Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawa, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej” należy do najbardziej kontrowersyjnych. Czy „sprawiedliwość społeczna” odpowiada pojęciu „państwa socjalnego”? Czy może powinna być łączona z pojęciem „państwa sprawiedliwego”? Andrzej Pułło próbuje odpowiedzieć na te wątpliwości w artykule „Sprawiedliwość społeczna w systemie zasad naczelnych Konstytucji RP”. Inny autor, Wojciech J. Katner, również nawiązuje do art. 2 Konstytucji RP analizując „Uwarunkowania prawne reprivatyzacji w Polsce”. Demokratyczne państwo prawne powinno kierować się poczuciem sprawiedliwości, tymczasem od kilkunastu lat III Rzeczpospolita nie może rozwiązać problemu rozliczenia niektórych długów poprzedniego systemu politycznego. Należy do nich naprawienie krzywd wyrządzonych w związku z odebraniem własnym obywatelom, nieraz bez żadnych podstaw prawnych, należącego do nich majątku ruchomego i nieruchomego. Środowiska nieprzychylnie reprivatyzacji wskazują na jej ekonomiczne aspekty oraz na konieczność ustabilizowania sytuacji prawnej mienia, poddawanego restrukturyzacji, komercjalizacji i prywatyzacji. Jeżeli można zwrócić nieruchomości dawnemu właścicielowi, to taka postać reprivatyzacji jest najwłaściwsza i z reguły – najtańsza dla Skarbu Państwa. Jeśli uczynić tego nie można, pozostaje zapłacenie odszkodowania, a właściwie – rekompensaty. Ponieważ celem byłoby raczej naprawienie krzywdy (w potocznym rozumieniu) niż szkody w znaczeniu prawnym. Zgodnie z zasadami polskiego prawa zobowiązań, szkody niemajątkowe nie mogą podlegać naprawieniu przez przyznanie świadczenia o wartości materialnej.

Prokuratura i Prawo, nr 6, 2003 r.

„Skazanie bez rozprawy w znowelizowanym kodeksie postępowania karnego”, artykuł autorstwa Ryszarda A. Stefańskiego, w sposób kompleksowy omawia nowelę do k.p.k. z 10 stycznia 2003 r., która znacznie rozszerza możliwość skazania oskarżonego bez przeprowa-

dzenia rozprawy. Celem ustawodawcy było uproszczenie i przyspieszenie postępowania karnego. Poszerzenie zakresu tej instytucji nastąpiło przez poddanie jej działaniu szerszego katalogu przestępstw (podwyższenie górnego ustawowego zagrożenia z 5 do 10 lat pozbawienia wolności) oraz wyraźne nadanie jej samodzielnej podstawy do nadzwyczajnego złagodzenia kary, zawieszenia jej wykonania oraz poprzestania na orzeczeniu środka karnego. Uproszczenie procedury polega na możliwości zamieszczenia wniosku o skazanie bez rozprawy w akcie oskarżenia, bez sporządzania odrębnego wniosku. „O zmianach w postępowaniu przygotowawczym” pisze Monika Zbrojewska, nawiązując również do podpisanej przez Prezydenta RP ustawy z 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym. Intencją ustawodawcy było przyspieszenie i uproszczenie postępowania przygotowawczego przy jednoczesnym zachowaniu standardów ochrony praw człowieka, dostosowanie kodeksu do umów międzynarodowych, których stroną jest Rzeczpospolita Polska. W odniesieniu do postępowania przygotowawczego, znacznie odformalizowano procedury. Ustawodawca dokonał wyraźnego, dychotomicznego wręcz podziału postępowania przygotowawczego na dwie zasadnicze jego formy: śledztwo i dochodzenie. Paweł Wiliński w publikacji „Świadek *incognito* w znowelizowanym kodeksie postępowania karnego” analizuje skuteczność tej młodej instytucji w polskim systemie prawa karnego. Instytucję świadka *incognito* (anonimowego) wprowadzono w Polsce 6 lipca 1995 r. Po dwóch latach funkcjonowania została zasadniczo zmieniona we wrześniu 1997 r., a potem trwał długoletni spór o jej kształt zakończony ostatecznie 10 stycznia 2003 r. (art. 184 k.p.k.). Autor przeprowadził analizę porównawczą brzmienia art. 184 k.p.k. z 1997 r. – z art. 184 ustawy ze stycznia br. W podsumowaniu autor stwierdza, że zmiany w kształcie instytucji świadka *incognito* wprowadzone w noweli ze stycznia 2003 r. uznać należy za krok w dobrym kierunku. Co nie oznacza, że nadal istnieje spór pomiędzy przeciwnikami i zwolennikami tego rozwiązania. Należy jednak instytucję świadka anonimowego odczytywać w układzie trójstronnym: zderzających się interesów świadka, oskarżonego oraz wymiaru sprawiedliwości.

***Glosa – Przegląd Prawa Gospodarczego*, nr 6, 2003 r.**

Zeszyt czerwcowy jest „numerem europejskim”, który koncentruje się na zagadnieniach ekonomicznych i prawnych związanych z integracją europejską. „Pomoc unijna dla samorządów w Polsce” to tytuł artykułu Elżbiety Konrberger-Sokołowskiej i Julii Zdanukiewicz, swoisty algorytm przyznawania środków pomocowych. Autorki koncentrują się na statusie prawnym środków bezzwrotnej pomocy i podstawach prawnych jej rozdysponowywania. Polska korzysta z trzech instrumentów pomocy finansowej UE: Phare, SAPARD oraz ISPA. Z kolei Michał Bitner udowadnia, że fundusze strukturalne Unii Europejskiej i oraz Fundusz Spójności są najbardziej atrakcyjnymi instytucjami prawa europejskiego – z punktu widzenia rozwoju gospodarczego większości krajów kandydujących. Polityka regionalna sprawdziła się już w relatywnie mało zamożnych krajach członkowskich, takich jak Hiszpania, Portugalia i Grecja. Z zagadnień prawnych warto zwrócić uwagę na analizę Radosława Lopińskiego pt. „Kredyt hipoteczny w prawie wspólnotowym”. Tomasz Tadeusz Koncewicz dokonuje przeglądu orzecznictwa pt. „Układ Europejski w Europejskim Trybunale Sprawiedliwości”. Autor zajmuje się przeglądem „spraw polskich”, które dotąd trafiały do Trybunału.

Glosa – Przegląd Prawa Gospodarczego, nr 7, 2003 r.

Wprowadzenie odpowiednich rozwiązań prawnych zapewniających ochronę środowiska jest jednym z najważniejszych problemów, przed którymi staje polski parlament. Píše o tym Krzysztof Gruszecki w artykule „Opłaty za korzystanie ze środowiska w prawie ochrony środowiska”. Najważniejszym aktem jest ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, która jest *sui generis* ustawą zasadniczą polskiego prawa ochrony środowiska. Piotr Marquardt zajmuje się niezwykle aktualnym zagadnieniem finansowania europejskich nadawców publicznych. W opracowaniu „Nadawca publiczny jako beneficjent pomocy publicznej” zauważa, iż obecny system finansowania mediów publicznych stwarza poważne problemy z punktu widzenia ochrony zasad wolnej konkurencji. Zgodnie z oceną Komisji Europejskiej, suma tekstów prawnych dotyczących pomocy publicznej obejmuje ok. 60 tys. stron. W systemie prawa wspólnot europejskich na poziomie prawa pierwotnego regulacja zasad nadzorowania i udzielania pomocy publicznej mieści się przede wszystkim w art. 87–89 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. W zakresie zaś prawa wtórnego – w ogromnej liczbie rozporządzeń, dyrektyw, wytycznych wydawanych przez organy Wspólnoty, uzupełnianych orzecznictwem sądu pierwszej instancji oraz Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Okazuje się, że podwójne finansowanie mediów publicznych oraz trudności z rozdzieleniem ich działalności „misyjnej” i komercyjnej nie są bynajmniej jedynie polskim problemem.

Przegląd Prawa Handlowego, nr 7, 2003 r.

Wchodzącą w życie we wrześniu br. nowelizację przepisów kodeksu cywilnego omawia Marcin Krajewski w artykule „Zmiany regulacji formy czynności prawnych”. W znaczny sposób ograniczony zostanie zakres zastosowania przepisów w formie pisemnej dla celów dowodowych. Na nowo uregulowana będzie również forma tzw. następczych czynności prawnych. Eligiusz Jerzy Krześniak w publikacji „Rozwiązanie spółki partnerskiej” podkreśla, że ustawodawca uchwalając kodeks spółek handlowych zdecydował się na wprowadzenie oryginalnej – choć opartej w ograniczonym zakresie na regulacjach obowiązujących w spółce jawnej – regulacji związanej z rozwiązaniem spółki partnerskiej. Celowość tego kroku, a zwłaszcza sposób, w jaki poszczególne przepisy zostały skonstruowane, może budzić wątpliwości i warto przyjrzeć się tej regulacji bliżej. „Mieszana reprezentacją łączną w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością” zajmuje się Michał Prutis. Zagadnienie to nie było szerzej omawiane dotychczas w literaturze polskiej, choć temat jest aktualny, szczególnie po uchwale SN z kwietnia 2001 r. o prokurze łącznej niewłaściwej. Aktualność tematu podkreśla też uchwalona niedawno nowelizacja przepisów, w ramach której do kodeksu cywilnego wprowadzono uregulowania dotyczące prokury.

Monitor Podatkowy, nr 7, 2003 r.

Grzegorz Polok, Michał Thedy i Ewa Wenta, doradcy podatkowi w Ernst & Young Sp. z o.o. zajęli się „Inwestycjami infrastrukturalnymi – aspektami podatkowymi i prawnymi”. Rozliczenie inwestycji strukturalnych wywołuje spory pomiędzy organami skarbowymi a

podatnikami. Dotyczą one przede wszystkim kosztów podatkowych z tytułu poniesionych wydatków i prawa do odliczenia VAT związanego z poniesionymi nakładami. Do nakładów „infrastrukturalnych” należą przede wszystkim wydatki związane z konstrukcją urządzeń przyłączeniowych i sieci elektroenergetycznych, gazowych, ciepłowniczych oraz wodnokanalizacyjnych – umożliwiających doprowadzenie do budynku odpowiednich mediów. W artykule przedstawiono podatkowe konsekwencje tych inwestycji w oparciu o istniejące przepisy, orzecznictwo i pisma Ministerstwa Finansów. Inny autor – Janina Fornalik, w publikacji „Definicja podatnika a status organów publicznych” przedstawia przepisy Dyrektyw Rady Unii Europejskiej z zakresu VAT na tle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Artykuł zawiera analizę definicji podatnika we wspólnym systemie VAT – z punktu widzenia statusu organów pełniących funkcje publiczne.

Praca i Zabezpieczenie Społeczne, nr 7, 2003 r.

Profesor Uniwersytetu w Nantes – Alain Supiot, komentując prace Konwentu debatującego nad Konstytucją Unii Europejskiej, uważa, iż rola instytucji wspólnotowych nie powinna polegać na zdefiniowaniu wspólnego minimalnego porządku społecznego Europy, lecz na opracowaniu modelu nowego, sięgającego ponad solidaryzm narodowy. Swoje przemyślenia – oparte na bogatym dorobku – autor uporządkował jako „Pięć kwestii w związku z Konstytucją społeczeństwa europejskiego”. Pierwsza teza dotyczy zasad założycielskich UE i wartości konstytucyjnych uznawanych przez wszystkich Europejczyków, które jednocześnie wyróżniałyby Europę na tle świata zachodniego. Drugą instytucjonalną kwestią jest reżim języka jako zasadniczego instrumentu ustaw, tworzących więź społeczną. Dalsze kwestie to cel polityki społecznej, przemiany zasady demokracji i akcje zbiorowe. Joanna Czarnota-Bojarska zajmuje się problemem „Dopasowania człowiek-organizacja”, który od kilkunastu lat jest coraz intensywniej rozważany i badany w psychologii organizacji i zarządzania. Prowadzone analizy dotyczą różnych aspektów: sposobów jego rozumienia oraz rodzajów szacowania podobieństwa człowiek-organizacja, zwiększania dopasowania ze strony pracowników oraz ze strony organizacji i wreszcie konsekwencji dużego i małego dopasowania. Dariusz Makowski omawia „Zatrudnianie pracowników poprzez agencję pracy tymczasowej w świetle prawa wspólnotowego”. Autor omawia dwie dyrektywy wspólnotowe, które odnoszą się do niektórych aspektów zatrudnienia poprzez agencję pracy tymczasowej: dyrektywę nr 91/383 z 25 czerwca 1991 r. dotyczącą bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracownika tymczasowego oraz dyrektywę nr 96/71 z 16 grudnia 1996 r. o kierowaniu pracowników do pracy za granicą w ramach świadczenia usług. W publikacji oddzielne miejsce poświęcono przygotowywanej obecnie dyrektywie mającej całościowo regulować zatrudnienie poprzez agencję pracy tymczasowej.

Rejent, nr 6, 2003 r.

„Instytucje prawa handlowego w kodeksie cywilnym” to tytuł artykułu Józefa Frąckowia-ka, który analizuje zmiany wywołane nowelizacją kodeksu cywilnego, zawarte w ustawie z 14 lutego 2003 r. Jest to czterdziesta zmiana tej podstawowej dla prawa prywatnego ustawy. Z punktu widzenia prywatnoprawnych stosunków gospodarczych, tradycyjnie zwanych

handlowymi, jest to zmiana niezwykle istotna, a zarazem długo oczekiwana. Obecna nowelizacja, wprowadzająca do kodeksu cywilnego podstawowe instytucje prawa handlowego, jest podwójnie spóźniona – uważa autor. Zakresem i wagą proponowanych zmian można ją porównać do nowelizacji z 1990 r. Andrzej Herbert jest autorem opracowania „Odpowiedzialność wspólników za zobowiązania handlowych spółek osobowych – zagadnienia materialnoprawne”. Spółki osobowe odróżnia od pozostałych rodzajów korporacji decydująca rola czynnika personalnego, przejawiająca się m.in. we względnej trwałości składu osobowego, braku osobowości prawnej, zarządzaniu spółką przez samych wspólników i wreszcie w osobistej odpowiedzialności wspólników za zobowiązania spółki. Przedmiotem opracowania jest ostatnia z wymienionych cech, a jego celem próba skonstruowania teoretycznego modelu odpowiedzialności wspólników za zobowiązania handlowych spółek osobowych na gruncie przepisów kodeksu spółek handlowych. Marek Jasiakiewicz pisze o „Sytuacji prawnej wspólników osobowej spółki handlowej w razie jej upadłości”. Reforma prawa cywilnego objęła również prawo upadłościowe i układowe. Nowa ustawa – Prawo upadłościowe i naprawcze z 28 lutego 2003 r., zastąpiła dwa rozporządzenia Prezydenta RP z 24 października 1934 r., a mianowicie Prawo upadłościowe oraz Prawo o postępowaniu układowym. Nowa kompleksowa regulacja statuuje w art. 2 zasadę takiego prowadzenia postępowania, aby nie tylko roszczenia wierzycieli mogły zostać zaspokojone w jak najwyższym stopniu, ale także – jeśli racjonalne względy na to pozwolą – dotychczasowe przedsiębiorstwo dłużnika zostało zachowane. Zasada ochrony przedsiębiorstwa, podkreślająca jego autonomię wobec właściciela (dłużnika), jest nowym rozwiązaniem zasługującym na aprobatę.

Przegląd prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego, nr 3, 2003 r.

„Użycie siły w świetle Karty Narodów Zjednoczonych – teoria i praktyka” jest przedmiotem rozważań Natalii Łojko. Od czasu powstania Karty wiele się zmieniło – pisze autorka w podsumowaniu. Ministerstwa wojny przemianowano na ministerstwa obrony, do konstytucji wprowadzono odpowiednie postanowienia, zaś siły w stosunkach pomiędzy państwami używa się sporadycznie. Dziś państwa są w niewielkim stopniu zagrożone zewnętrzną agresją, natomiast wzrosła rola bardziej „wyrafinowanych” form użycia siły: przede wszystkim o charakterze ekonomicznym i cywilizacyjnym. Karta Narodów Zjednoczonych weszła w życie 24 października 1945 r. i miała uczynić użycie siły niemożliwym i niepotrzebnym – przez wyznaczenie ścisłych wymogów, jakie musi spełnić użycie siły, aby mogło zostać uznane za legalne oraz poprzez stworzenie kompleksowych gospodarczo-społecznych i politycznych podstaw współpracy pomiędzy państwami. Powrót do historii zakazu użycia siły po II wojnie światowej pozwala lepiej zrozumieć kontrowersje narosłe wokół niedawnej interwencji zbrojnej w Iraku. Jakub Iwaniec relacjonuje spotkanie na UW z norweskim kryminologiem Nilsem Christie, autorem znanego opracowania pt. „Granice cierpienia”. Główną tezę pracy jest postulat zmniejszenia ilości zadawanych cierpień – w świetle funkcjonowania państwa, władzy, prawa karnego i kary kryminalnej. Autor artykułu zwraca uwagę na trzy zasadnicze kwestie: odpowiedzialność człowieka za świadome wyrządzenie przez niego zła (które uzewnętrniło się w jego czynie), uwarunkowań czynu ludzkiego oraz wyjaśnienia pojęcia „cierpienie” w książce Christiego. Wyszukując pogląd o absolutyzacji

cierpienia zadawanego przez władzę, Nils Christie zdaje się zaprzeczać swoim wolnościowym poglądom. Autor artykułu polemizując z Norwegiem pyta: Któż inny miałby monopol na określenie granic cierpienia (zakresu nakładania kary), jeśli nie władza? Któż inny mógłby karać w imię prawa, jeśli nie władza? Zaprzeczanie idei kary, co zdaje się czynić Christie, jest w konsekwencji zaprzeczaniem idei państwa.

Opracowała: *Agnieszka Metelska*